

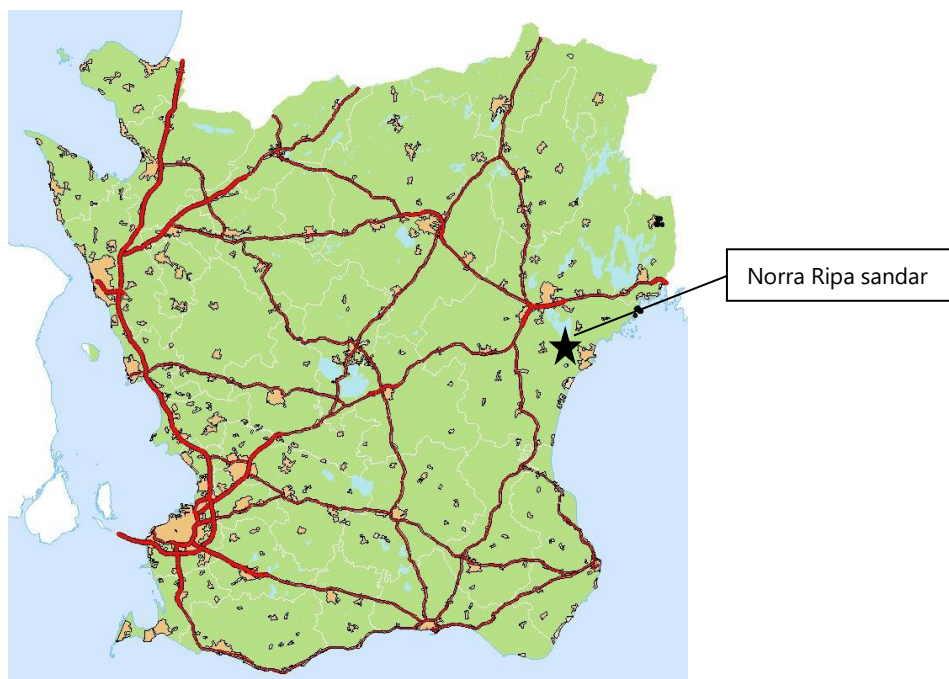
Länsstyrelsen
Skåne

Bilaga D

Skötselplan för naturreservatet Norra Ripa sandar

Kristianstads kommun

Figur 1. Norra Ripa sandar är beläget väster om Åhus i Kristianstads kommun. Vita linjer visar kommungränser. © Lantmäteriet Geodatasamverkan

Fastställt:	2022-09-01
Utgiven av:	Länsstyrelsen Skåne
Planförfattare:	Magnus Berglund
Beställningsadress:	www.lansstyrelsen.se/skane
Copyright:	Länsstyrelsen Skåne
Diarienummer:	511-4127-2018
Omslagsbild:	Puktörneblåvinge på trift i skötselområde 1
Foton:	Samtliga foton Magnus Berglund

Innehållsförteckning

INLEDNING.....	4
1 SYFTET MED NATURRESERVATET	5
2 BESKRIVNING AV OMRÅDET.....	6
2.1 Administrativa uppgifter.....	6
2.1.1 Information om Natura 2000.....	7
2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden.....	8
2.2.1 Geomorfologi, hydrologi och landskapsbild	8
2.2.2 Historisk markanvändning och kulturhistoria	8
2.2.3 Biologi och naturvärden.....	14
2.2.4 Friluftsliv.....	15
2.2.5 Vad kan påverka området negativt?	16
3 ÖVERSIKT AV MÅL, SKÖTSELÅTGÄRDER OCH PLANERAD MARKANVÄNDNING	17
3.1 Generella mål.....	17
3.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder	17
3.2.1 Bete av hela området.....	17
3.2.2 Sandmarkerna.....	17
3.2.3 Aletäppet.....	19
3.3 Forn- och kulturmiljövård	21
3.4 Konsekvenser av klimatförändringar.....	21
4 SPECIFIKA MÅL OCH SKÖTSELÅTGÄRDER FÖR SKÖTSELOMRÅDEN.....	22
Skötselområde 1 – Sandiga trädesåkrar.....	22
Skötselområde 2 – Aletäpets öppna gräsmarker.....	24
Skötselområde 3 – Betad alsumpskog.....	27
Skötselområde 4 – Videdominerad buskmark och alskog	29
Bevattningsdiket i Aletäppet.....	32
5 FRILUFTSLIV.....	34
Förutsättningar idag.....	34
Mål.....	34
Åtgärder	34
6 JAKT	35
7 UTMÄRKNING AV NATURRESERVATETS GRÄNS	35
8 TILLSYN OCH UPPFÖLJNING.....	35
8.1 Tillsyn.....	35
8.2 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder	35
8.3 Revidering av skötselplanen	36
9 KOSTNADSANSVAR OCH PRIORITERINGAR	37
10 RÖDLISTADE ARTER	38
11 KÄLLOR.....	39
11.1 Skriftliga källor	39
11.2 Kartor	39
11.3 Webbplatser.....	39
BILAGOR.....	40
1. Karta med naturreservatets avgränsning	
2. Ortofoto med skötselområden	

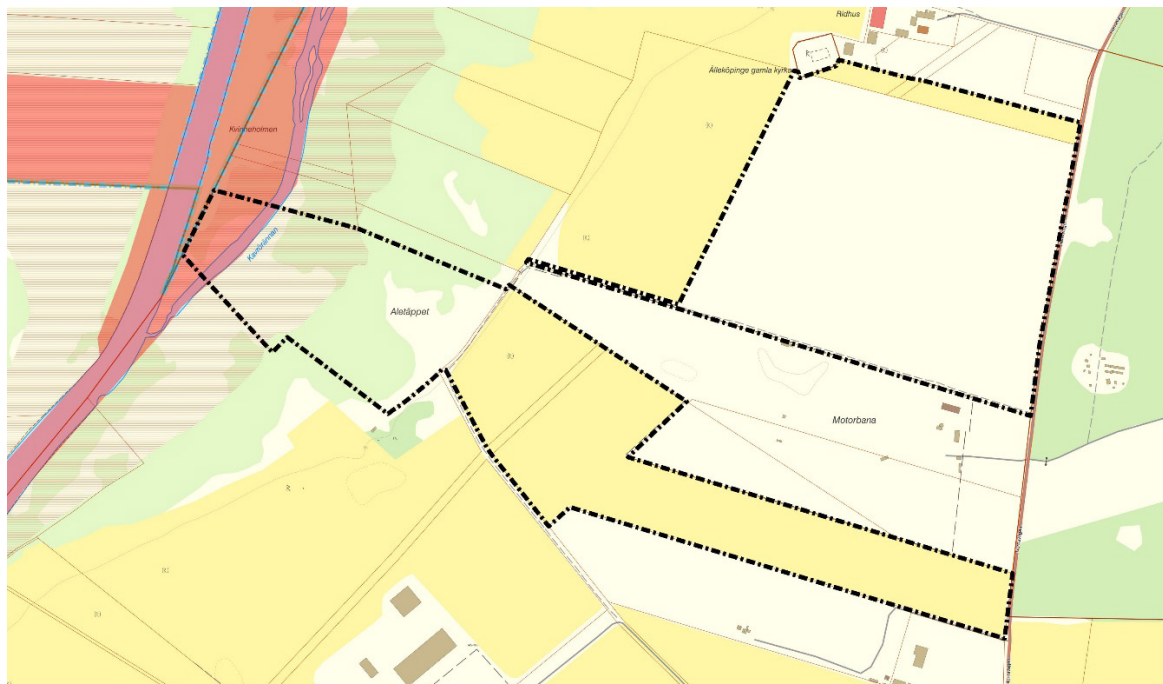
Inledning

Skötselplanen beskriver naturreservatets värden enligt befintligt kunskapsläge och redogör för hur dessa värden ska tillvaratas genom lämplig skötsel. Bakom detta ligger syftet med bildandet av naturreservatet. Syftet styr vilka föreskrifter (regler) som ska gälla inom reservatet. Föreskrifterna redovisas i det dokument där bildandet av naturreservatet beslutas, till vilket skötselplanen är en bilaga. För att uppnå syftet med ett naturreservat krävs normalt även en särskild skötsel, vilken redovisas i detta dokument.

Skötselplanen anger också vad som är viktigast att göra om förvaltaren av naturreservatet, dvs den som är ansvarig för skötseln, behöver prioritera. Skötselplanen vänder sig dock inte bara till förvaltaren utan även till markägare och andra intressenter.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen och uppföljning i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t ex en stiftelse eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen börjar med en beskrivande del där bland annat naturreservatets syfte och vilka natur- och andra bevarandevärden som finns redovisas. Därefter följer en redogörelse för bevarandemålen och för hur naturreservatet ska skötas för att uppnå målen och syftet.

Figur 2. Naturreservatets avgränsning med fastighetsgränser och Natura 2000-området *Helge å* markerat med röd färg.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

1 Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara, vårda och återställa värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald. Områdets sandmarker, sumpskogar, fuktängar och vattenmiljöer, med tillhörande ekosystem och biologiska mångfald, ska bevaras och utvecklas. Karaktären av öppen jordbrukspräglad slätt dominerad av betade trädor ska, liksom de västra delarnas mosaik av betad alskog och öppna fuktängar, bibehållas. De naturliga, årstidsbundna vattenfluktuationer som utmärker områdets västra delar ska vidmakthållas. Gynnsamt bevarandetillstånd ska upprätthållas för i området förekommande arter och livsmiljöer enligt EU:s art- och habitatdirektiv såväl som för nationellt fridlysta och rödlistade arter.

Ett underordnat syfte är dessutom att under enklare former tillgodose allmänhetens möjligheter till rörligt friluftsliv och upplevelser av områdets naturmiljöer.

Syftet ska uppnås genom att:

- Området skyddas mot modern, intensiv jordbruksdrift, mot reglering av vattenflödet invid ån samt mot ändrad markanvändning eller exploatering.
- Naturvårdsinriktad beteshävd bedrivs i hela området, företrädesvis med nötkreatur och/eller häst.
- Återkommande markstörning genomförs på områdets sandmarker, exempelvis genom plöjning eller grävning, för att tillgodose behoven av blottad sand och trädor i varierande successionsstadier.
- Restaureringsinsatser i form av exempelvis omgrävning genomförs vid behov för att öka kalkhalten i de övre jordlagren och för att utveckla områdets sandstäppsmiljöer.
- Røjning av yngre al genomförs för att stoppa pågående igenväxning och naturvårdsanpassad, begränsad utglesning av äldre al görs för att gynna grässvålen i fuktiga och blöta delar.
- Røjning av videbuskage för att förhindra ytterligare igenväxning och möjliggöra beteshävd i fuktiga delar.
- Död ved lämnas inom de trädrika, låglänta delarna i väster.
- Sandmarkerna hålls öppna genom att sly och buskar av igenväxningskaraktär röjs bort.
- Användningen av avmaskningsmedel på betesdjur begränsas för att gynna dynglevande insekter.
- Vid behov ersätta eller komplettera betet med ängsslåtter eller naturvårdsbränning i delar av området, bland annat för att öka tillgången på pollen- och nektarproducerande örter.
- Vid behov betesfreda eller minska betetrycket i delar av området för att öka tillgången på pollen- och nektarproducerande örter.
- Gamla, uttjanta stängselstolpar av ek sparas på plats och ersätts med likvärdiga för att gynna grå ladv.
- Invasiva, främmande arter bekämpas vid behov.
- Åtgärder utvärderas och anpassas till ny kunskap om rödlistade och hänsynskrävande arter.

2 Beskrivning av området

2.1 Administrativa uppgifter

Namn	Norra Ripa sandar
Reservatsbeslut	2022-09-01
Areal	Cirka 49,7 hektar (varav cirka 48,8 ha land)
Kommun	Kristianstad
Förvaltare	Länsstyrelsen
DOS-ID	1119432
Natura 2000 ID	Helge å SE0420307 (berör den västligaste delen av reservatet, figur 2)
Gränser	Se bilaga 1
Fastigheter	Ripa 16:54, Ripa 44:1, Ripa S:3
Markägarkategori	Enskild samt samfällighet (Ripa S:3).
Läge	Cirka 5 kilometer väster om Åhus och 15 km söder om Kristianstad
Centralpunkt	E: 451672 N: 6198020 (SWEREF99 TM)
Naturgeografisk region	Nr 7, Skånes sediment och horstområden
Inskrivna nyttjanderätter	Servitut för elledning och jordkabel till förmån för E.ON (3 st): 11-IM1-77/11632.1, 1290IM-12/12618.1, 1290IM-12/12640.1
Samfälligheter	Ripa S:3 (äldre/planerad väg, numera åkermark)
Markslag	Öppen sandmark (trädesåkrar, SO 1) ca 39,8 ha Övrig öppen betesmark (SO 2) ca 4,3 ha Betad alsumpskog (SO 3) ca 3,0 ha Videdominerad buskmark och alskog (SO 4) ca 2,6 ha

Figur 3. Reservatsområdet är beläget cirka 5 kilometer väster om Åhus och avgränsas här av röd punktstreckad linje.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

2.1.1 Information om Natura 2000

I samband med inträdet i Europeiska Unionen har Sverige accepterat att delta i arbetet med att etablera ett nätverk av skyddade naturområden i Europa kallat Natura 2000. Nätverket byggs upp av områden som föreslås av regeringen och som antas av kommissionen i enlighet med två direktiv inom naturvårdsområdet, EU-rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, senast ändrat genom direktiv 2006/105/EG (habitatdirektivet) och EU-rådets direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet).

Direktiven har sin grund i Bernkonventionen som var först med att rättsligt skydda arter och deras livsmiljöer i Europa. EU-direktiven bygger på nya kunskaper och inför principen att bevara naturtyper för deras egen skull och inte enbart för att de utgör hemvist för vissa arter. Habitat- och fågeldirektivet är EU:s bidrag till bevarandet av den biologiska mångfalden så som det lades fast i Konventionen om biologisk mångfald i Rio 1992.

Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda och vårda de områden som är föreslagna att ingå eller som ingår i Natura 2000 och detta regleras i den svenska lagstiftningen i Miljöbalken med tillhörande Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m m. Det innebär att åtgärder som kan inverka negativt på bevarandestatus för preciserade habitat eller arter inom naturreservatet kräver samråd och i vissa fall tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande förordningar.

För naturreservatet Norra Ripa sandar ingår en liten del av reservatet – 1,2 hektar – i Natura 2000-området Helge å (SE0420307 som omfattar 112 hektar). Det avser den västligaste delen av reservatsområdet med den gamla åfåran Kavrörännan och en liten del av den ö som bildats mellan huvudfåran och Kavrörännan (figur 2).

Naturtyper: Mindre vattendrag (3260) och Svämlövskog (91E0 eller 9750). Inom naturreservatet omfattar naturtyperna 0,23 respektive 0,73 hektar. Båda naturtyper har icke fullgod bevarandestatus; 3260 på grund av att kvävehalten är mycket hög och vattnet grumligt, 9750 eftersom alarna är unga och saknar socklar. Naturtypernas utbredning finns även redovisade på karta, figur 20.

Natura 2000-arter: lax, utter och tjockskalig målarmussla finns i Natura 2000-området, men förekommer sannolikt inte inom reservatsområdet.

Bevarandeplan: Till Natura 2000-området togs en bevarandeplan fram 2017 vilken har beaktats i samband med skötselplanarbetet. Bevarandeplan och skötselplan ligger därmed i linje med varandra.

2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden

Ripa by är belägen på den sandiga slätten väster om Åhus, mellan Helge å och Hanöbukten. Reservatsområdet ligger i de nordvästra delarna av byns marker, på det som kallas Ripa sandar. Naturreservatet omfattar 50 hektar, vilket även inkluderar en kort sträcka av den vattenfyllda Kavrörännan som är en äldre åfåra till Helge å.

2.2.1 Geomorfologi, hydrologi och landskapsbild

Norra Ripa sandar omges av ett helt flackt landskap som är öppet sånär som på ett visst inslag av tallplanteringar, och sumpskogar utmed Helge å. Förutom jordbruksmark finns en motocrossbana, en folktracebana samt modellflygverksamhet i anslutning till naturreservatet. Reservatsområdet domineras av öppna, magra sandmarker, men även låglänta, näringsrika delar med fuktängar och alsumpskog utmed Helge å ingår. Den sandiga jorden har ett varierande inslag av kalk, som sätter sin prägel på floran och faunan i området. Jordartskartan visar att sanden utgörs av isälvsediment och postglacial sand som ersätts av gyttejävlagringar utmed ån i väster. Området vilar på kalkstensberggrund och kalkhaltig sandsten som överlagrar urberget. Närområdet förefaller väldigt fattigt på sten, men trots det förekommer stenmurar i reservatet. Hela reservatsområdet är beläget under 10 meter över havsnivån.

Det strandnära området i väster präglas av naturliga vattenfluktuationer över året med översvämningar från Helge å vintertid och upptorkning sommartid, vilket gynnar många arter i området. Detta låglänta område kallas Aletäppet och är den enda del av reservatet som är skogbevuxen. En bit av åns gamla fåra (Kavrörännan) ingår i reservatet och från denna löper en grävd kanal österut (bilaga 1), vilken används för bevattning av den intilliggande motocrossbanan. Detta djupa bevattningsdike bidrar även till att i viss mån avvattna Aletäppet.

2.2.2 Historisk markanvändning och kulturhistoria

Den trädlösa Kristianstadsslätten

Det flacka landskap som omger Kristianstad har haft karaktären av trädlös slätt under ansenlig tid. Gerhard Buhrmanns Skånekarta från 1687 visar att Kristianstadsslätten vid denna tid var i princip helt öppen (figur 4). Odlingsbetingelserna har dock varit helt andra här än på den bördiga moränleran i sydvästra Skåne. På Kristianstadsslätten har sanden satt sin prägel på hushållningen och jordbruksproduktionen var förhållandevis blygsam. Många gånger var man inte ens självförsörjande på spannmål.

Även om marken var lätt att odla upp har alltså avkastningen på de mestadels magra sandjordarna varit begränsad. Boniteten på de lätta jordarna varierade dock mycket, bland annat beroende på mullhalt, vilket krävde anpassningar i brukningssättet till varje enskilt stycke mark (se exempelvis Svensson 2006). För att få rimlig avkastning på utsädet krävdes att de sämre jordarna fick vila under långa perioder mellan odlingstillfällena, många gånger 10–12 år. Till det kom problemen med flygsand som förstörde grödorna; Linné beskriver hur sand samlades som snödrivor invid gårdesgårdarna på 1700-talet. De långa trädesperioderna innebar också att mycket stora arealer måste avsättas för odling även om endast en mindre del besåddes varje enskilt år. Åkerjord som låg i träda fick dock andra användningsområden, främst som betesmark.

Kristianstadsslättens odlingssystem skapade till sist väldiga arealer med öppna, solbelysta sandmarker som bildade en mosaik av odlingar och betade trädor i olika successionsstadier där allt ifrån nyplöjd, bar sand till örtrika, betade trädor med grässvål ingick. Det gav också en småskalig variation i slättlandskapet, och olika typer av mikromiljöer som gynnade den biologiska mångfalden.

Ripa by under 1800-talet

Att boniteten på de lätta jordarna varierade mycket är tydligt också för Ripa by. I samband med ett sent storskifte 1819 delade lantmätaren in åkerjorden i två huvudklasser; de bördiga sydöstra delarna (råg- och kornjorden) betecknades som "*åker uti tegskifte*" och omfattade 287 hektar, medan den magra marken i väster och nordväst helt enkelt betecknades som "*åker sandjord*" och uppgick till 417 hektar.¹ Förmodligen har de sistnämnda delarna odlats upp i ett senare skede och aldrig kommit att tegskiftas. Det är också i dessa magra delar i nordväst som reservatsområdet är beläget. Skillnaden i odlingsbetingelser är tydlig även i dagens landskap då byns sydöstra delar fortfarande utgörs av bördig åkermark (det avspeglas även i häradsekonomska kartan 1932, figur 6).

Vid tiden för storskifte fanns för övrigt också en triangulär yta som benämndes *Planteringen*, vilken delvis berör de södra delarna av reservatsområdet. Det är oklart vad den hade för funktion och hur långlivad den blev – kanske det rör sig om en tillfällig tallplantering för att binda sanden. Planteringen återfinns inte i det övriga kartmaterialet från 1800-talet, varken före eller efter storskifte, även om benämningen *Planteringen* förekommer i protokollet till laga skifteskartan 1837.

De fuktiga delar av reservatet som idag benämns Aletäppet utgjordes under 1800-talet, och förmodligen långt innan dess, av ängsmark. Skånska rekognosceringskartan från 1810-talet visar att dessa sankarpartier i väster hade ett visst inslag av al. De allra västligaste delarna av reservatsområdet låg enligt kartmaterialet dock fortfarande under vatten vid denna tid, men blottades successivt under 1800-talet i samband med upptorkningen av Svarta sjö.

Upptorkningen påbörjades redan 1775 då Helge å bröt en ny fåra en bit nedströms Ripa vilket medförde att vattennivån i hela sjösystemet sänktes med 60–70 centimeter. Markerna i västligaste delen av reservatet övergick därmed från sjöbotten till blöt ängsmark utmed Helge å, som efterbetades när slåttern var genomförd. Förmodligen har ett litet inslag av al förekommit kontinuerligt här de senaste århundradena, även om albestånden blivit betydligt tätare de senaste decennierna. Alarna har troligen tuktats i tidigare skeden och det är inte osannolikt att al kan ha saknats helt någon period under 1800-talet.

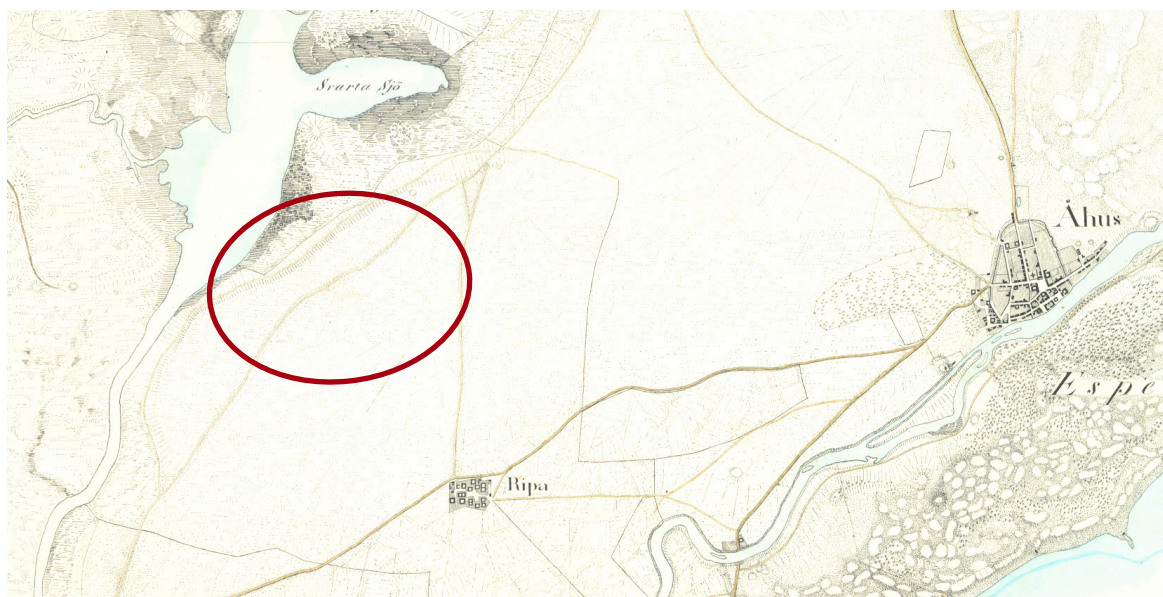
I beskrivningen till Skånska rekognosceringskartan nämns inte *Planteringen* på Ripa sandar, men följande vittnar om bristen på träd i trakten:

Innom Åhus Soken finnas inga betydliga Skogar. På näset Espet emellan Helgeå och hafvet, är endast en liten Furu skog, planterad till att förekomma Flygsandens utbredande öfver Helge Å och Åhus by. Vid Horna by är en liten Furu plantering.

¹ De båda arealuppgifterna anges i kartmaterialet i tunnland: 581 respektive 844 tnl.

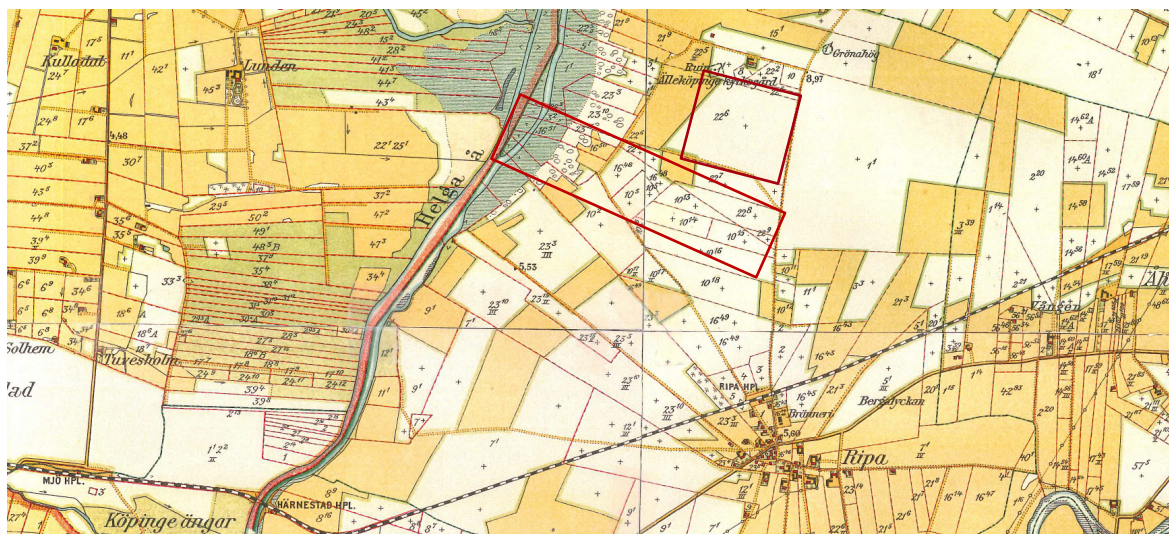
Figur 4. Utsnitt av Gerhard Buhrmanns Skånekarta 1687, med Ripa by och reservatsområdet i den sydvästra delen av den trädlösa Kristianstadslätten. Röd oval markerar reservatsområdet invid Svarta sjö ett stycke väster om Åhus. Rött kryss visar läget för Kristianstad i norr.

Figur 5. Utsnitt av Skånska rekognosceringskartan 1812-1820 med reservatsområdet på de öppna sandmarkerna nordväst om byn (röd oval). Dessa delar utgjordes av åkermark som odlades ett eller ett par år med långa trädesperioder mellan odlingstillfällena. Vid denna tid hade Ripa by ännu inte genomgått laga skifte vilket avspeglas i att samtliga gårdar låg samlade kring byplatsen. Svarta sjö var fortfarande en sjö med en omfattande vattenspegel, men förmodligen stod vattnet betydligt lägre på sommaren än det högvattenläge som återges. Landskapet hade en hög grad av öppenhet, även utmed Helge å, men en mindre del av Svarta sjös östra strand ser ut att ha varit glest bevuxen med tuktad, lågvuxen al.

1900-talet

1900-talets kartmaterial avviker inte radikalt från 1800-talets, även om några viktiga skillnader förekommer. På 1930-talet utgjordes fortfarande nästan all mark i Ripa by av åker, men de magra delarna i väster dominerades av åkerjord som huvudsakligen användes för bete (figur 6). Det gäller även reservatsområdet. Svarta sjö fanns nu bara kvar som en minimal vattenspegel och i reservatsområdet utgjordes den tidigare sjöbotten av blöt sidvallsäng.

Figur 6. Häradsökonomiska karta 1932; reservatsområdet markeras grovt med två röda rektanglar. Vid denna tid användes sandmarkerna uteslutande för jordbruksändamål. Gula ytor är åkerjord, vita ytor med ett plus (+) avser åkermark som huvudsakligen användes för bete. Aletäppet i väster innehöll såväl åker och betesmark som sank äng. De bördiga östra och sydöstra delarna av Ripa bys marker fungerade som permanent åkerjord. © Lantmäteriet

En flygbild från 1940 bekräftar bilden, även om det vid denna tid ser ut som att all sandmark i reservatet odlades, eller åtminstone hade odlats nyligen (figur 8). Kanske kriget bidrog till att mer åkerjord åter kom i bruk under en tid. På Aletäppet var bara en liten del bevuxen med al, merparten verkar dessutom ha utgjorts av yngre träd. Förbuskningen av partierna närmast ån hade ännu inte tagit fart utan dessa delar förefaller ha varit helt öppna och förmodligen betade, eller hävdade genom slåtter. En flygbild från 1957 visar bara mindre förändringar men samtidigt på en tydlig tendens till begynnande igenväxning av Aletäppet. Albestånden började således breda ut sig en del på femtiotalet och Salixbuskar (sannolikt främst gråvide) började komma upp närmast ån. Sandmarkerna verkar dock fortfarande vara föremål för regelbundna odlingar och har en tydlig indelning i olika åkerskiftet. I norra reservatsgränsen verkar en sandtäkt eller något liknande ha tillkommit mellan 1940 och 1957.

Den långsamma igenväxningen av Aletäppet har därefter fortsatt och så småningom uppkom de täta Salixbuskage och slutna albestånd, varvat med öppna ytor, som präglar de västra delarna idag. Värt att notera är dock att videbuskagen invid ån fortfarande hade en blygsam utbredning 1975. Betesdriften pågår alltså och betade alskogar utmed Helge å hör numer till ovanligheterna. Odlingen av sandjordarna i reservatsområdet har upphört men förekom sporadiskt åtminstone fram till 1970-talet, och i mindre delar ända in på 2000-talet.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis utgörs merparten av reservatsområdet av magra, sandiga marker som har fungerat som åkerjord med långa perioder av träda mellan odlingstillfällena. Medan jorden vilade fungerade den främst som betesmark. Historiskt sett har landskapet därför präglats av en mosaik av öppna, sandiga odlingsytor och mer eller mindre örtrika gräsmarker i olika stadier av träda. Traditionella åkergrödor har varit råg, bovete och senare även potatis. Idag har odlingarna upphört men området betas alltså av nötkreatur. Att området hävdas är också fundamentalt för områdets kulturhistoriska värden.

De västra delarna av reservatsområdet benämns Aletäppet och har utgjorts av blöta, naturligt gödslade sidvallsängar invid Svarta sjö och Helge å. De nyttjades under århundraden för slätter med efterbete, men någon gång under 1900-talet ersattes ängsslåttern med bete. Den östra halvan av Aletäppet utgjorde tidigare strandområden till Svarta sjö och har förmodligen lång trädkontinuitet avseende al även om det tidigare har rört sig om glest stående grupper av al som troligen höggs regelbundet. Det kan också finnas kontinuitetsbrott under 1800-talet då al har saknats helt. Den västligaste delen av Aletäppet låg tidigare under vatten, av kartmaterialet att döma ända fram emot 1800-talets mitt, trots att sänkning av vattennivån skedde redan 1775. Förmodligen återger kartorna läget vid högvattenstånd under vinterhalvåret.

Fornlämningar och kulturhistoriska värden

Naturreservatet berörs av två boplatssområden, ett större i norr (fornlämning L1990:8215) och ett mindre i söder (L1990:4387, figur 7). Den stora boplaten sammanfaller delvis med Älleköpings gamla bytomt. Förutom flintavslag med mera från yngre stenålder har undersökningar visat på spår av bybildning från 1000- och 1100-tal. Invid reservatsgränsen i nordväst ligger också grunden efter Älleköpings kyrka (L1990:8194). Kyrkan ska ha övergetts efter kunglig befallning 1619 och därefter nyttjats som stentäkt. Det södra fornlämningsområdet har tolkats som äldre boplat då härda har påträffats där.

Genom att skydda Norra Ripa sandar som naturreservat tillvaratas även kulturhistoriska värden genom att områdets karaktär av öppen jordbruksslätt dominerad av äldre åkerträdor kan bevaras. Därigenom bidrar också naturreservatet till att ett av Kristianstadsslättens viktigaste historiska särdrag kan bevaras, även om arealen i detta hänseende är blygsam.

Figur 7. Ortofoto 2020-06-03 med registrerade fornlämningar och fornlämningsområden (röd skraffering).

Figur 8. Flygfoto 1940

Figur 9. Ortofoto 1957

Figur 10. Ortofoto 1975

2.2.3 Biologi och naturvärden

Den historiska markanvändningen är tillsammans med de geologiska förutsättningarna också nyckeln till förståelsen för den höga biodiversiteten i reservatsområdet. Genom den lågintensiva odlingen på den öppna slätten fanns ständig tillgång på varma sandblottor och örtrika, betade trädor i olika successionsstadier till gagn för väldigt många växter och djur. Ett betydande antal av dessa arter finns fortfarande kvar i området, om än i fragmenterade populationer. Norra Ripa sandar utgör idag ett kärnområde i de vidsträckta sandmarkerna väster om Åhus. En rad inventeringar genomförda i biosfärkontoret Kristianstads Vattenrikes regi visar att Åhustraktens torra sandmarker hyser mycket höga naturvärden, se exempelvis Olsson 2005, Sörensson 2007, Hanson 2008, Olofsson 2008 och Larsson 2014. Vid inventeringar av ett större område omfattande Ripa och Horna sandar 2005–2008, noterades 83 rödlistade arter och området var föremål för 13 åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper. En uppdaterad och mer detaljerad inventering skulle sannolikt resultera i att än fler hotade arter kunde identifieras.

Norra Ripa sandar pekas i inventeringarna ut som en av de mest skyddsvärda delarna av Åhustraktens sandmarker. Det gäller inte minst kärlväxter, insekter och buksvampar. Hedblomster är en karaktärsväxt i reservatsområdet och bland övriga rödlistade arter återfinns exempelvis sandnejlika, tofsäxing, sanddådra, grå ladlav, grå stjärkröksvamp och ribbdynbagge. Här finns också mindre inslag av sandstäpp, eller ytor som nyligen kunde klassas som sandstäpp, främst i den allra nordligaste delen av reservatet.

Den starkt hotade fältpiplärkan häckar ofta vid motocrossbanan mellan reservatets båda skiften och använder reservatet för födosök. I reservatets norra delar brukar även storspov häcka. Totalt har 55 rödlistade arter rapporterats i Artportalen under 2000-talet, varav 22 fåglar, se tabell i kapitel 10. Därtill har flera rödlistade arter noterats precis utanför reservatsgränsen och kan mycket väl förekomma även i reservatet. Det gäller exempelvis månhornsbagge och grå puckelmätare. De flesta noteringarna har gjorts i reservatsområdets norra skifte. Det ska dock framhållas att flertalet registrerade fågelarter inte häckar i reservatet och för många fåglar rör det sig om enstaka observationer.

Figur 11a. Storspov i den nordligaste delen av reservatsområdet där också häckning förekommer regelbundet.

Förutom de artrika sandmarkerna hyser Aletäppet med sina blöta strandängar och betade albestånd betydande värden. Kombinationen öppen, hävdad strandäng och betad skog med en ansenlig mängd död ved innebar också att denna del fick högsta naturvärdesklass vid en inventering av Ramsarområdets viktigaste trädmiljöer i Kristianstads vattenrike 2002 (Svensson 2002). Denna mosaik av miljöer borde vara gynnsam för exempelvis många strandängslevande skalbaggar. Här växer också den hotade arten gullstånds och ett bevattningsdike i Aletäppet utgör en rik miljö för trollsländor. Som exempel kan nämnas grön mosaikslända som är knuten till vattenaloe, vilken återfinns i riklig mängd i bevattningsdiket.

Reservatsområdet har också betydelse för en välfungerande grön infrastruktur. Norra Ripa sandar ingår i värdestrakt för både gräsmarker och sandmiljöer.

2.2.4 Friluftsliv

Norra Ripa sandar är av begränsat intresse för friluftslivet. Under större delen av året betas området av nötkreatur vilket gör det mindre attraktivt för vissa besökare. Reservatsområdet lämpar sig inte heller särskilt väl för rundvandringar och andra friluftsaktiviteter. Området nyttjas främst av Åhus brukshundsklubb för träning och tävling avseende spårning och liknande. Granne till reservatet i norr är Älleköpings gård med sin hästverksamhet och det är möjligt att området i någon mån nyttjas även för ridning, i så fall sannolikt mest utanför betessäsong. I övrigt är området attraktivt för personer med särskilt intresse för exklusiva arter avseende exempelvis insekter, kärlväxter och buksvampar. För det stora flertalet är området dock inte särskilt uppmärksammat i dagsläget.

Personer utan rörelsehinder kan relativt enkelt ta sig runt i reservatsområdet. För personer med rörelsehinder är det dock svårt att ta sig runt, inte minst att passera de stängsel som finns inom och i gränsen till reservatet. Mer om friluftslivets förutsättningar tas upp i kapitel 5.

Figur 11b. Invid täktgropen längst i norr är örtrikedomen stor. Inslag av sandstäpp med bl a tofsäxing förekommer.

2.2.5 Vad kan påverka området negativt?

Hotbilden i området är problematisk. Idag finns bara bråkdelar av de värdefulla sandmarkerna på Kristianstadslätten kvar och det är högst angeläget att skydda de sista resterna av dessa. De mest påtagliga hoten är förändrad markanvändning och exploatering av olika slag; hotfaktorer som de senaste decennierna har inneburit att omfattande arealer skyddsvärda sandmarker har gått förlorade. För de blöta och delvis skogsklädda markerna invid ån är hotbilden en annan. Här utgör igenväxning och bristande hävd, anläggning av skyddsvallar mot ån och skogsavverkning de största hoten.

Hot mot områdets naturvärden är bland annat:

- Att brukandet av markerna upphör eller att markanvändningen förändras, exempelvis genom skogsplantering.
- Bebyggelse och annan typ av exploatering.
- Intensiv jordbruksproduktion.
- Brist på betesdjur eller utebliven hävd. Även alltför intensivt eller för svagt bete kan påverka naturvärden negativt.
- Avsaknad av markslitage, sandblottor och omrörning av marken.
- Gödsling, kvävenedfall eller tillförsel av gifter som når området.
- Konventionellt skogsbruk och borttagande av död ved på Aletäppet.
- Alltför hårt bete eller för tidig slåtter där gullstånds växer.
- Igenväxning eller ovarsam rensning av bevattningsdiket med vattenaloe.
- Invallningar eller andra åtgärder som hindrar naturliga vattenfluktuationer från Helge å.
- Förändringar i hydrologin i området genom exempelvis markavvattning eller vattenuttag.
- Näringstillförsel eller tillförsel av gifter och hormoner/hormonliknande ämnen genom utsläpp till vatten som når Kavrörännan eller anslutande bevattningsdike.
- Spridning av främmande invasiva arter i området.

Figur 12. På senare år har de magra sandmarkerna på Kristianstadslätten blivit allt mer attraktiva för intensiv grön-saksodling vilket är ett av flera hot mot de artrika trädesåkrarna. Fotot är taget strax norr om reservatsområdet.

3 Översikt av mål, skötselåtgärder och planerad markanvändning

3.1 Generella mål

Det övergripande målet med naturreservatet är att bevara ett kärnområde i Åhustraktens vidsträckta sandmarker tillsammans med intilliggande låglänta delar invid Helge å. Artrikedomen och arttätheten i reservatsområdets habitat ska bevaras och utvecklas, och dess karaktäristiska naturtyper och arter ska ha en långsiktigt gynnsam bevarandestatus.

Sandmarkerna ska behålla karaktären av öppen, jordbrukspräglad slätt dominerad av artrika, betade trädor. Det ska finnas inslag av sandblottor och partier med ett glest fältskikt och markens kalkhalt ska bevaras även i de övre jordlagren. Områdets sumpskogar, fuktängar och vattenmiljöer ska bevaras och utvecklas. De naturliga, årstidsbundna vattenfluktuationer som utmärker områdets västra delar ska vidmakthållas. De ingående Natura 2000-naturtyperna invid Helge å ska bibehållas och om möjligt utvecklas till fullgod bevarandestatus, vilket dock endast till en mindre del påverkas av naturreservatet och vad som sker där.

Området ska vara rikt på kalk- och hävdgynnade arter knutna till torra sandmarker samtidigt som Aletäppet ska behålla sin mosaik av öppna, hävdade gräsmarker och betade albestånd med arter knutna till sådana fuktiga habitat. Vattenmiljöerna och angränsande strandzoner ska behålla sin status som rik trollsländemiljö och sin förekomst av gullstånds. Främmande invasiva arter ska inte förekomma i reservatet.

3.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder

3.2.1 Bete av hela området

En förutsättning för att bibehålla reservatsområdets värden är att hävden kan fortsätta. Idag betas i princip hela området av nöt, vilket är mycket positivt. En liten del längst i norr betas av häst vilket är ett bra komplement till nötbetet, inte minst för att bidra till markslitage och blottad sand. Det gynnar även dynglevande insekter som är knutna till hästspilling. Undantaget från beteshävd är idag endast de allra blötaste delarna med täta videsnår invid ån, samt alskogen på ön mellan de båda åfåror som djuren inte har tillgång till.

Nämnda ö i Helge å kommer att utvecklas under intern dynamik utan åtgärder i enlighet med bevarandeplanen för Natura 2000-området Helge å. I övrigt ska så mycket som möjligt av reservatsområdet hävdas, vilket även inkluderar albestånden och de idag täta videsnåren i väster. På den öppna fuktängen invid ån kan med fördel slåtter ersätta bete om möjlighet finns (se skötselområde 3). Hänsyn ska dock tas till den känsliga arten gullstånds, se nedan.

3.2.2 Sandmarkerna

De sandiga trädesåkrarna ska betas även fortsättningsvis, i första hand med nöt. Sambete med häst vore positivt för att behålla en god hävdstatus och för att gynna dyngbaggar, men det skulle förmodligen missgynna vissa organismgrupper, vilket dock beror av betets intensitet.

Olika organismgrupper, och olika arter inom respektive grupp, påverkas av naturliga skäl på skilda sätt av hävdens intensitet. Området som helhet är möjligen lite för hårt betat för att vara riktigt gynnsamt för blombesökande insekter, men det kan istället gynna dyngbaggar och marklevande arter, exempelvis olika jordlöpare (Sörensson 2007). Ett hårt betestryck med tillhörande markslitage är också gynnsamt för kärleväxter knutna till sandstäpp och andra stäppartade miljöer. Även förekomsten av kaniner bidrar för övrigt till sandblottor i området.

Tillfälliga betesfredade zoner

Det finns alltså en konflikt mellan hårt betade miljöer med blottad sand och tillgången på blommande örter till gagn för fjärilar, bin och andra blombesökande insekter. För att motverka det bör man försöka tillhandahålla både och inom reservatet. Det innebär att mindre delar av de sandiga markerna emellanåt kan behöva stängslas av delar av säsongen, någon gång kanske betesfredning även kan behövas hela säsongen. Sent betessläpp innebär bättre tillgång på blommande örter och förbättrad frösättning. Slätter skulle vid behov kunna användas som komplement till bete i vissa partier om det fungerar även för den som håller djur i reservatet. Vid avvägningen mellan dessa båda huvudalternativ i hävdintensitet bör också förekomsten av örtrika respektive hårt hävdade miljöer i närområdet beaktas så att variationen gäller även ett större landskapsavsnitt.

Sandblottor och bar sand

Bar sand av varierande slag, exempelvis i form av färska sandblottor, och äldre sandblottor i olika stadier av igenväxning, ska förekomma spritt i området – gärna i så stor omfattning som miljöstödet tillåter. Det gynnar såväl fältpiplärkan som störningsgynnade växter – liksom dyngbaggar och sandlevande insekter. Ytterligare markstörning för att öka andelen blottad sand behövs därför, vilket kan göras exempelvis genom plöjning, harvning eller grävning. För att öka kalkhalten i de övre jordlagren kan djupare grävning i vissa fall behövas. Det bör i så fall i första hand ske i anslutning till partier med sandstappsarter som tofsäxing, eller där sandstappsartad vegetation nyligen har förekommit. En komplicerande faktor är att buksvamparna missgynnas, eller helt enkelt slås ut där sandblottor anläggs. Därför ska, så långt det är möjligt, hänsyn tas till rödlistade buksvampar när sandblottor planeras.

Det kan eventuellt även bli aktuellt att stödja sandmarksfloran genom insädd (eller användning av plugglantor) av hotade växter som försvunnit från området, exempelvis ovanliga åkerogräs. Frökällan bör då ha så lokalt ursprung som möjligt. Det är också viktigt att åtgärden noggrant dokumenteras så att det tydligt framgår vad som såtts in, var det skett och vilket ursprung frökällan har.

Grå ladlav på ekstolpar

I reservatsområdet finns också den akut hotade arten grå ladlav som kräver speciella hänsyn. Den förekommer på obehandlade stängselstolpar av ek som dessutom behöver stå rakt för att vara riktigt gynnsam för laven. Den gynnas också av damm som skapas invid sandiga vägar etcetera. Det är möjligt att trakten runt Ripa hyser en stor del av Europas population av arten, vilket förpliktar. För att rädda kvar den grå ladvan tillåts endast stängselstolpar av obehandlad ek i reservatet. Stolparna ska då vändas så att den sågade/kluvna sidan står åt söder och barksidan åt norr. Gamla stängselstolpar ska också stå kvar i upprätt position även sedan de förlorat sin funktion som stängselstolpar.

3.2.3 Aletäppet

Aletäppet utgörs av lägre liggande mark som påverkas av läget invid Helge å. Aletäppets värde ligger till stor del i kombinationen av öppna och slutna miljöer som hävdas med bete. Här finns också arter som gullstånds och grön mosaikslända som kräver varsamhet när skötselåtgärder genomförs. Särskild hänsyn kan också behöva tas till markens lägre bärighet. Exempelvis kan det eventuellt uppstå behov av att sent om hösten stängsla ifrån Aletäppet under våta år om marken börjar bli alltför upptrampad. Det kan då vara lämpligt att Aletäppet får utgöra en egen betesfälla, eller åtminstone att de blötaste delarna blir möjliga att stängsla bort.

Restaurering – 1975 som målbild

De senaste decennierna har Aletäppet successivt blivit mer slutet då både albestånden och videsnåren har expanderat. En flygbild från 1975 visar på förvånansvärt liten utbredning av framför allt Salixsnåren invid ån. Om resurser finns för restaurering och efterföljande hävd är detta flygfoto en lämplig målbild för Aletäppets utveckling. Det kräver en insats där albestånden trycks tillbaka från de öppna gräsmarkerna dit de expanderat på senare tid – och att en stor del av Salixbuskagen röjs bort. För att minska röjgödslingsseffekten och begränsa mängden likåldrig död ved kan åtgärden göras i två steg, åtminstone vad gäller röjning av al. All alved som uppkommer vid åtgärder sparas i området, vid behov samlat i faunadepåer för att inte missgynna fålskiktet och försvåra betet. En del grövre Salixved bör också sparas, men merparten kan tillsammans med riset föras ut ur reservatet, eller vid behov brännas på plats.

Vid röjning av videbuskar är det viktigt att ta hänsyn till dess betydelse som födoresurs för bin och andra insekter. Det måste finnas tillräckligt med blommande Salix i reservatet och i dess närområde, i synnerhet i anslutning till sandmarkerna. Vid användning av maskiner på Aletäppet ska risken för markskador och negativ påverkan på stenmurar, diken etc minimeras.

Figur 13. Aletäppet 1975 då videbuskarna öster om Kavrörännan hade en blygsam utbredning. Detta ortofoto kan användas som målbild då Aletäppet ska restaureras, även med avseende på albeståndens utbredning, vilka här syns centralt i bild. Dessutom eftersträvas en viss luckighet inne i albestånden (se skötselområde 3).

Gullstånds kräver särskilda hänsyn

I de västra delarna av Aletäppet växer den rödlistade växten gullstånds, tidigare klassad som starkt hotad (EN) men sedan 2020 bedömd som sårbar (VU). Arten är mycket känslig för hårt bete och slåtter, men också för igenväxning. Den missgynnas alltså både av traditionell hävd och av de Salixbuskage som expanderar på Aletäppet; täta vassar tycks den inte heller klara. Arten förekommer framför allt utmed bevattningsdiket samt norr om diket där den växer i bestånd mellan Salixbuskagen – dit går djuren bara sporadiskt eftersom det är så blött. År 2016 noterades även sextio exemplar ute på fuktängen söder om bevattningsdiket, men den verkar inte längre finnas kvar där, möjligen i ett fåtal exemplar. Samma år räknades till omkring 300 exemplar utmed bevattningsdiket och norr därom.

Det vore bra med en räkning av gullstånds även 2022 för att få en aktuell bedömning av artens status vid reservatsbildningen. Den bör sedan räknas regelbundet för att utvärdera effekterna av de skötselåtgärder som genomförs i området. Den borde kunna svara positivt på de röjningar av Salixbuskagen som föreslås norr om bevattningsdiket. För att arten ska klara det relativt hårda betestryck som sedan ett par år bedrivs i området krävs sannolikt att gullståndsgrupper i utsatta lägen stängslas bort under hela, eller delar av, betessäsongen. Gullstånds bildar gärna grupper och små bestånd eftersom den delvis förökar sig vegetativt genom sin krypande jordstam. Förökning sker även med vindspridda frön.

Figur 14. Det södra albeståndet på Aletäppet som åtminstone delvis ser ut att ha skötts med inriktning mot virkesproduktion. Fältskiktet är tydligt betespåverkat. 1 oktober 2019.

3.3 Forn- och kulturmiljövård

Naturreservatet berörs av två boplatssområden, ett större i norr (L1990:8215) och ett mindre i söder (L1990:4387). Invid reservatsgränsen i nordväst ligger också grunden efter Älleköpings kyrka (L1990:8194). Fornlämningarnas lokalisering framgår av figur 7.

Tabell 1. Fornlämningar som berörs av reservatet med lämningsnummer enligt Riksantikvarieämbetet, typ av forn lämning samt i vilket skötselområde de är lokaliserade.

Lämningsnummer	Typ av kulturhistorisk lämning	Skötselområde
L1990:8215	Boplatssområde	1
L1990:4387	Boplatssområde	1
L1990:8194	Kyrka/kapell	Invid 1

Vid ingrepp i forn lämning krävs tillstånd enligt kulturmiljölagen 2 kap 1989:850; samråd ska ske med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet innan åtgärd påbörjas. Det gäller exempelvis vid grävning. I samband med avverkning av träd och utkörning av virke som berör forn lämning krävs samråd eftersom det finns risk för skada på forn lämning. Røjningsavfall får inte läggas på eller invid forn lämning.

3.4 Konsekvenser av klimatförändringar

Klimatförändringar kan komma att påverka områdets värden och skötsel negativt, exempelvis genom:

- Ökad igenväxningstakt i naturbetesmarker och fuktängar.
- Problem för betesdjuren med långvarig hetta och torka, eller med sjukdomar och andra svårigheter på grund av alltför blöt mark.
- Ökning av främmande, invasiva arter som kan konkurrera ut skyddsvärd flora och fauna både på land och i vatten.

Tänkbara skötselåtgärder för att komma till rätta med eventuella problem orsakade av klimatförändringar:

- Igenväxning: røjning, slåtter, bränning, förlängd betessäsong, fler betesdjur, efterbete.
- Problem för betesdjur: säkrad dricksvattenförsörjning, betesplanering/fällindelning, solskydd, hårdiga raser, kompletterande skötsel (røjning, slåtter, bränning).
- Främmande arter: gynnande av inhemska arter, bekämpning av oönskade arter.

4 Specifika mål och skötselåtgärder för skötselområden

Naturreseptat har delats in i fyra skötselområden (SO) fördelade på de två huvudområdena torr sandmark och Aletäppet invid Helge å. Sandmarken utgör ett sammanhållet skötselområde (SO 1) medan det mer varierade Aletäppet med alsumpskog, fuktängar och videsnår är indelat i tre områden (SO 2–4). På Aletäppet eftersträvas en mosaik av olika miljöer med stor variation mellan öppna och slutna partier. På Aletäppet finns också ett bevattningsdike med höga naturvärden vilket kräver speciella hänsyn vid dikesrensning etcetera. Bevattningsdiket tas därför upp under egen rubrik sist i detta kapitel.

För respektive skötselområde anges aktuella bevarandemål och de åtgärder som krävs för att uppfylla målen.

Skötselområde 1 – Sandiga trädesåkrar

Areal: 39,8 hektar

Beskrivning

Skötselområde 1 utgörs av tidigare åkerjord på sandig mark som numera betas av nötkreatur. Den allra nordligaste delen ingår dock i en fälla med hästbete. Området är indelat i ett nordligt och ett sydligt skifte som skiljs åt av en motocrossbana. Hela skötselområdet är plant och präglad av tidigare odling men i norra kanten finns spår efter vad som ser ut att ha varit en täkt som fortsätter norr om reservatsgränsen. I den oregelbundna täktgropen finns inslag av bl a fläder och olika rosenbuskar, i övrigt är området fritt från träd- och buskvegetation.

Den genomsläppliga, magra jorden återhämtar sig förhållandevis snabbt efter odling, vilket har resulterat i att stora arealer idag upptas av välbäddad, artrik gräshed. Även om området vid en första anblick kan se relativt trivialt ut finns betydande ytor dominerad av torr, mager borststämhet med arter som mattfibbla/gråfibbla, bergsyra, trift, vitknavel och inslag av hedblomster, pukvete, backtimjan, sandglim, gråådra och sandådra – framför allt på norra skiftet. I kanten mot motocrossbanan på södra skiftet växer även sandnejlika och invid täktgropen i norr finns fragment av sandstämp med exempelvis tofsäxing. Utöver det förekommer en rad andra hävdgynnade växter. Mer näringsrika delar med frodigt gräs förekommer också, exempelvis i södra skiftets östra delar. Täktgropen är bitvis fint örtrik men även triviala arter som brännässla och skräppor förekommer. I södra delen av täkten finns ett tätt busksnår.

Tidigare genomförda inventeringar visar på en intressant insektsfauna, och i Artportalen finns rödlistade arter som hedsidenbi, guldsmalbi, mellanmätare och mindre purpurmätare registrerade, liksom dynglevande arter som ribbdyngbagge och månhornsbagge.² Området hyser också en värdefull svampflora med exempelvis stjälskröksvamp, fransig stjälskröksvamp, grå stjälskröksvamp och liten diskroksvamp. På stängselstolparna av obehandlad ek förekommer även den akut hotade grå ladväven och fältpiplärka brukar häcka precis utanför reservatsgränsen.

² Månhornsbaggen är dock noterad precis norr om reservatsgränsen, i den hästbetade fälla som delvis ingår i reservatet.

Figur 15. På sydsidan av stenmuren mot motocrossbanan växer bland annat sandnejlika, backtimjan, mattfibbla/gråfibbla och gul fetknopp. Invid täktgropen längst i norr är örtrikedomen stor och där finns dessutom fragment av sandstäpp med inslag av exempelvis tofsäxing (figur 11b).

Bevarandemål

- Området ska utgöras av öppen, välbetad sandmark av karaktären åkerträda med liten ansamling av förna. Örtrikedomen ska samtidigt vara hög och det ska finnas ständig tillgång på blommande örter under växtsäsongen till gagn för insektsfaunan.
- Träd och buskar ska inte förekomma, förutom ett fåtal bärande buskar i täktgropen.
- Bar sand, exempelvis i form av sandblottor i olika successionsstadier, ska ständigt förekomma spritt i området.
- Inslaget av kalk även i de övre jordlagren ska bibehållas och vid behov återställas.
- Typiska och rödlistade arter av kärlväxter, svampar och insekter knutna till värdefulla sandmarker, inklusive dyngbaggar, ska förekomma i livskraftiga populationer.
- Främmande invasiva arter ska inte förekomma.

Restaurering

- Markstörning utförs för att öka andelen blottad sand, exempelvis genom plöjning, harvning eller grävning (se 3.2.2). Hänsyn tas till rödlistade buksvampar.
- Vid behov djupare omgrävning för att öka kalkhalten i de övre jordlagren, framför allt i anslutning till fragment av sandstäpp eller där sandstärpsarter nyligen har förekommit.
- Omstängsling vid behov. Endast obehandlade ekstolpar används för att gynna grå ladlav; den sågade/kluvna sidan åt söder, barksidan åt norr. Alla äldre stängselstolpar av ek ska stå kvar i rakt upprest position, även de stolpar som saknar funktion för stängslet.
- Successivt borttagande/uppryckning av vresros och snöbär, samt avlägsnande av skräp och gamla ensilagebalar i täktgropen.

Löpande skötsel

- Årligt bete med i första hand nötkreatur och/eller häst, gärna så hårt betestryck att visst markslitage uppkommer samtidigt som örtrikedomen bibehålls.
- Betesfredning eller sent betessläpp/slätter av i första hand mindre ytor om behov skulle uppstå för att öka andelen blommande örter. Åtgärden ska vägas mot risken för negativa följder för dynglevande insekter.
- Naturvårdsbränning vid behov för att minska mängden gräsförna och öka andelen örter. Fläckvis bränning kan vara ett bra alternativ för att få en mosaikartad variation och minska risken för att värdefulla arter slås ut.
- Återkommande markstörning efter behov, exempelvis genom plöjning, harvning eller grävning, för att säkerställa ständig tillgång på bar sand (även i täktgropen).
- Rövning eller uppryckning av vedväxter och sly om behov skulle uppstå.
- Vid behov rövning av ohävsarter och buskar av igenväxningskaraktär i täktgropen. Främmande arter röjs eller rycks upp. Några blommande och bärande buskar sparas.

Skötselområde 2 – Aletäppets öppna gräsmarker

Areal: 4,3 hektar

Beskrivning

Aletäppet hyser två åtskilda gräsmarker av olika karaktär, dels en varierad fuktäng i väster, dels en näringspåverkad tidigare åkeryta i Aletäppets östra kant. Båda ytorna har bakgrund som slättermark men den torrare östra delen var uppodlad då häradsekonomiska kartan upprättades på 1930-talet. Hela skötselområdet betas idag av nötkreatur och är öppet bortsett från ett mindre inslag av yngre al, gråvide och björk. Båda gräsmarkerna har dock krympt på senare tid till följd av att framför allt al har expanderat ut på de öppna gräsyterna.

Fuktängen i väster var sjöbotten ännu på 1810-talet då Svarta sjö åtminstone vintertid nådde hit ner. Den har inte påverkats av produktionshöjande åtgärder och fungerade som trädfri slätteräng ännu på 1930-talet. Någon gång därefter har den övergått i betesmark. Ytan är idag välhävdat och har både artrika delar och mer triviala partier som domineras av grövre starr. Arter som vasstarr, älgört, pilört, nysört, kråklöver, gökblomster, svärdsilja, bredkaveldun och strödda al- och gråvidebuskar återfinns i området. Fuktängen ingår även i Ängs- och betesmarksinventeringen. I västra delen noterades 2016 sextio exemplar av den hotade växten gullstånds. Arten är mycket känslig både för igenväxning och för hårt bete och det är oklart om den finns kvar ute på fuktängen idag, men den förekommer även utmed bevattningsdiket och norr därom.

Den före detta åkermarken i öster är fortfarande tydligt påverkad av tidigare odling och hyser en tämligen trivial gräsdominerad flora på mestadels frisk mark med arter som luddtåtel, kamäxing, vitklöver, ängssyra, tusensköna, ogräsmaskros, smörblomma och gåsört, men också en del humleblomster. Torra partier med intressantare arter som bockrot, trift, färsvingel och gulmåra förekommer mycket sparsamt, framför allt i sydväst.

Figur 16. Fuktängen 1 oktober 2019. Vålhävdade, våta marker har blivit alltmer sällsynt i dagens landskap.

Bevarandemål

Det är av stor vikt att hävden av Aletäppet fortsätter då bete av öppna, blöta marker kombinerat med betad alskog blivit en sällsynt företeelse utmed Helge å.

- Skötselområdet ska utgöras av vålhävdad gräsmark i princip helt utan träd och buskar.
- Övergången mellan fuktängen och angränsande täta albestånd ska ske gradvis i form av en halvöppen zon med viss flikighet.
- Hydrologin ska följa naturliga årstidsfluktuationer.
- Fuktängen ska sakna påverkan från produktionshöjande åtgärder. Den ska hysa ett varierat fålskikt med arter som förekommer naturligt på våta marker som hävdas med bete eller slåtter. Om möjligt ska även gullstånds förekomma.
- Den tidigare åkerytan ska successivt magras ut och på sikt hysa allt fler hävdgynnade växtarter.

Restaureringsåtgärder

- Avverkning/röjning av i princip all träd- och buskvegetation på båda ytorna. Materialet högläggs på lämplig plats, exempelvis i kanten av alsumskogen. Enstaka Salixbuskar som bedöms ha betydelse för insektsfaunan sparas dock, i synnerhet i östra delen mot sandmarken.
- Även träd och buskar som expanderat ut på de tidigare öppna ytorna avverkas. Det gäller särskilt sydöstra kanten av fuktängen och västra kanten av den tidigare åkerytan. Det innebär att i princip all al som är yngre än 30–40 år röjs bort. Flygbild från 1975 kan användas som förebild för albeståndens utbredning. Röjningen kan behöva göras i två

omgångar för att minska röjgödslingseffekten och storleken på virkesdepåerna. Virket högläggs i faunadepåer i albestånden eller på annan lämplig plats i reservatet.

Löpande skötsel

- Årligt bete med i första hand nötkreatur. Eventuell förekomst av gullstånds stängslas ifrån hela säsongen alternativt fram till början av september.
- Slåtter som alternativ till bete av fuktängen om möjlighet finns. Markens begränsade bärighet beaktas så att inte markskador uppkommer. Slåtterperiod 1/8 – 15/9, gärna med efterbete. Eventuella bestånd av gullstånd sparas dock.
- Eventuell förekomst av Salixbuskar i öster gynnas till gagn för insektsfaunan. I övrigt regelbunden röjning av vedväxter och slyuppslag efter behov.

Figur 17. Södra delen av den tidigare åkermarken. Al har de senaste decennierna expanderat ut på den öppna ytan och ska röjas bort. Notera den tydliga beteshorizonten på alarnas kronor.

Skötselområde 3 – Betad alsumpskog

Areal: 3,0 hektar

Beskrivning

Skötselområde 3 utgörs av en relativt varierad, betad alsumpskog på Aletäppet. Området har tidigare fungerat som öppen slåtteräng med ett litet inslag av al. På 1800-talet rörde det sig sannolikt om mycket glest stående lågvuxna albuketter som höggs regelbundet vid basen. På 1930-talet hade slåtterhävden upphört och förmodligen ersatts av bete. Alarna hade nu hunnit breda ut sig i södra halvan av skötselområdet, medan den norra halvan fortfarande i princip var öppen. Under 1900-talets senare del expanderade albestånden norrut. I dag är krontaket i princip slutet även om gläntor förekommer och ljus silar ner till fältskiktet. Området genomkorsas av gamla grunda diken och en tidigare fastighetsgräns tvärrar hela Aletäppet i öst-västlig riktning.

Idag återfinns de äldsta alarna i den norra delen, där luckigheten också är större. Gamla, flerstammiga alar står på rad utmed vad som förefaller vara den tidigare fastighetsgränsen (figur 18). De ser ut att vara uppemot 100 år gamla, i övrigt dominerar 40–70-årig al. Södra delen är tätare och här dominerar en- eller tvåstammig al som verkar ha röjts för att få fram virkesträd (figur 14). I anslutning till fuktängen i nordväst är träden äldre och här finns många flerstammiga buketter som sannolikt stått mer öppet tidigare. En del död ved förekommer i området, både som lågor och som döda stående buketter, men inte i tillräcklig mängd.

Buskskiktet är glest och består av ett visst aluppslag samt enstaka hagtorn, fläder och olvon. Fältskiktet betas idag väl och hyser arter som tuvtåtel, humleblomster, nejlikrot, älgört, ogräsmaskros, flädervänderot, ängssyra och olika gräs. Gökblomster förekommer i någon glänta i nordost.

Bevarandemål

- Skötselområdet ska utgöras av en varierad, betad alsumpskog med ett visst inslag av gläntor och luckor med grässvål. Tillsammans med omgivande gräsmarker skapas en mosaik av öppen betesmark, luckiga albestånd och slutna partier. Övergången mot fuktängen i nordväst ska ske gradvis i en halvöppen zon av allt glesare albuketter.
- Al ska förekomma i olika åldrar och inslaget av riktigt gamla alar och albuketter ska vara stort.
- Mängden död ved ska öka samtidigt som betet inte ska försvåras av liggande ved och ris. Död ved ska förekomma i olika nedbrytningsstadier, både som lågor och högstubbar, vid behov även samlat i faunadepåer – på sikt runt 20 m³/ha som riktmärke.
- Fältskiktet ska vara väl avbetat i slutet av säsongen och innehålla inslag av hävdgynnade arter, i synnerhet i gläntorna.

Figur 18. Äldre, flerstammiga alar växer utmed en tidigare fastighetsgräns i den norra delen av skötselområde 3.

Restaureringsåtgärder

- Skapa och utvidga luckor genom varsamma åtgärder; utgå från befintliga gläntor, gamla träd och flerstammiga buketter. Partiell friställning och ringbarkning runt värdefulla träd och buketter kan användas som komplement till full frihuggning. Genom åtgärderna stärks även grässvålens bärighet.
- Vid behov kompletterande luckhuggning i homogena delar (främst i söder) för att skapa variation och flerstammig föryngring.
- Träd som är gamla, eller som kan förväntas att bli naturvårdsintressanta på sikt, gynnas vid åtgärder.
- Död ved som uppkommer vid åtgärder behålls i området, vid behov samlat i faunadepåer för att inte försvåra beteshävd.
- Arbeta med övergångarna till öppen mark, speciellt mot fuktängen i nordväst (se även SO 2). Røj bort yngre aluppslag och gynna äldre buketter med målet att skapa en halvöppen, gärna flikig, övergångszon.

Löpande skötsel

- Fortsatt beteshävd med företrädesvis nöt.
- Återkommande røjningar i luckor, gläntor och runt friställda träd efter behov. Föryngring som behövs för att på sikt behålla områdets struktur och säkra återväxten av naturvårdsintressanta träd gynnas.
- Om ytterligare luckor behövs för att säkra föryngringen, öka variationen, eller för att bibehålla strukturen, kan fler ljusbrunnar røjjas i ett senare skede.

Skötselområde 4 – Videdominerad buskmark och alskog

Areal: 2,6 hektar – varav 1,2 hektar ingår i Natura 2000-området Helge å
Naturtyp: Mindre vattendrag (3260) och Svämlövskog (91E0 eller 9750).

Beskrivning

Skötselområdet omfattar resterande del av Aletäppet som till största delen utgörs av videdominerad buskmark, samt alskog på den långsträckt ön. Även en del av Kavrörännan och vassar utmed stranden till denna ingår. Gråvide verkar vara dominerande art i Salixbuskagen. Kavrörännan och ön som skapats mellan huvudfåran och Kavrörännan ingår i Natura 2000-området Helge å. Denna lilla yta rymmer två naturtyper, *Svämlövskog* (91E0 eller 9750) med al på ön och *Mindre vattendrag* (3260) i själva Kavrörännan (figur 20). Helge å hyser en lång rad skyddsvärda arter, exempelvis mal, tjockskalig målarmussla och utter, men då huvudfåran inte ingår i reservatet är det inget som får en direkt påverkan i skötselplanen. Det är dock inte otänkbart att exempelvis mal kan förekomma i Kavrörännan.

Området är svårtillgängligt då vattenståndet är högt stora delar av året och videsnår har brett ut sig allt mer de senaste decennierna. Även betesdjuren drar sig för att gå ut i denna del av Aletäppet, åtminstone sedan videbuskagen upptar merparten av ytan öster om Kavrörännan. Någon särskild inventering av Kavrörännan och angränsande delar har inte gjorts varför artinnehållet i området är dåligt känt, men det är inte omöjligt att exempelvis vattenaloe och grönfläckig mosaikslända är knuten till Kavrörännan. De båda arterna finns i alla händelser i bevattningsdiket som ansluter till Kavrörännan (se nedan). I skötselområdet växer även den mycket ovanliga och hotade arten gullstånds som ofta är knuten till översvåmningsområden. År 2016 räknades till runt 300 individ av arten, men 2020 hade antalet sjunkit till under hälften.

Figur 19. Skötselområde 4 med sin kombination av närmast ohävdad högörtäng, stora videsnår och inslag av al.

Bevarandemål

- Området ska utgöras dels av träd- och buskrik mark med al och viden, dels av högörtäng med ett ringa inslag av träd och buskar. Så stor del som möjligt av området öster om Kavrörännan ska vara betespåverkat (men markens dåliga bärighet försvårar möjligheterna till bete). 1975 års ortofoto kan användas som målbild.
- Hydrologin ska följa naturliga årstidsfluktuationer.
- Ön mellan Helge ås huvudfåra och Kavrörännan ska präglas av naturlig skogsdynamik.
- Naturtypen Svämlövsskog (91E0 eller 9750) ska inom reservatet omfatta minst 0,7 hektar och Mindre vattendrag (3260) minst 0,2 hektar, dvs samma arealer som idag.
- Typiska arter ska förekomma i livskraftiga populationer.
- Gullstånds ska förekomma i livskraftiga populationer. Om möjligt ska vattenaloe och grön mosaikslända förekomma i Kavrörännan.
- Invasiva främmande arter ska inte förekomma.

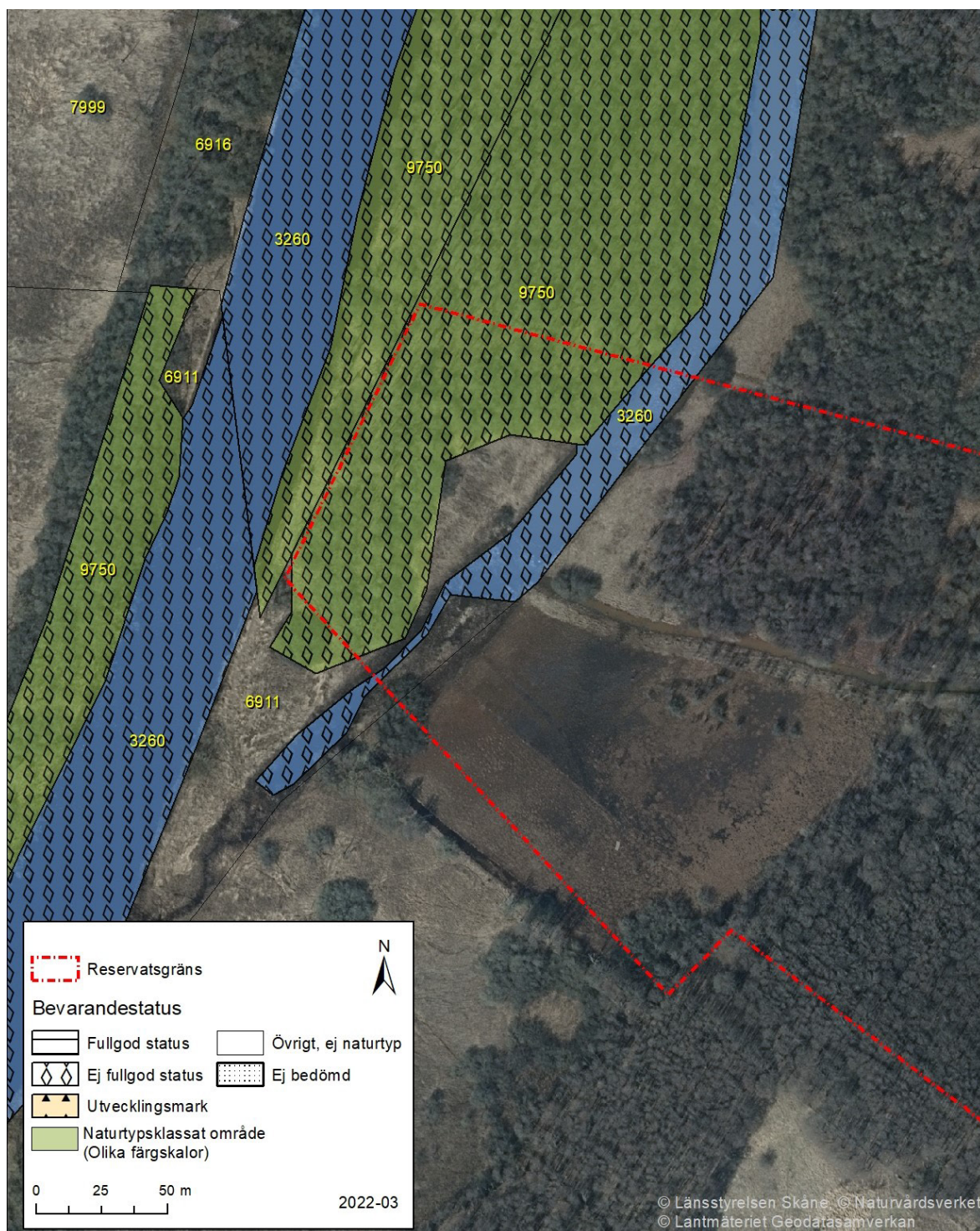
Restaureringsåtgärder

- Rövning av videsnår i så stor del av skötselområdet som möjligt, vilket i sin minsta omfattning inbegriper de delar som kan förmodas få en tydlig betespåverkan. 1975 års ortofoto används som målbild. Vid behov kan effekterna av rövning på beteshävd testas genom att röja videsnår i omgångar. Effekterna utvärderas i så fall innan ytterligare rövningar sker.

Löpande skötsel

- Bete av en så stor del av området på landsidan (öster om Kavrörännan) som möjligt.
- Kontinuerlig bevakning av utbredningen av gullstånds. Bortstängsling av bestånd som riskerar att utsättas av alltför stor betespåverkan.
- Rövning av vide och sly efter behov.
- Vid behov rövning/slätter av högörtvegetation för att förhindra igenväxning och att ohävdarter tar över. Gullstånds slås dock inte alls (eller möjligen efter 1/9 som test).
- Om möjligt rövning av vassar för att gynna utbredningen av gullstånds.
- Inga åtgärder på ön som istället får utvecklas genom intern dynamik.
- Eventuell förekomst av främmande, invasiva arter bekämpas vid behov.
- Om vattenaloe eller andra naturvårdsintressanta arter förekommer i Kavrörännan kan varsam rensning med gläsa intervall komma att krävas för att bibehålla vattenspegeln och förhindra igenväxning (se nästa avsnitt).

Kommentar: de delar som röjs på videbuskage och därefter får en tillfredställande betespåverkan kan inlemmas i SO 2 när skötselplanen revideras.

Figur 20. Naturtyper (färgade ytor) för Natura 2000-området i skötselområde 4, i den västligaste delen av reservatet. Bevattningsdiket syns som en böjd linje med öst-västlig sträckning mitt emellan reservatets norra och södra gräns.

Bevattningsdiket i Aletäppet

Beskrivning

Från Kavrörännan och österut, tvärs över Aletäppets centrala delar, löper ett djupt, vattenfyllt bevattningsdike (bilaga 1). Idag verkar diket endast användas för bevattning av motocrossbanan, vilket sker genom en dieseldriven pump som står i östra änden. Av flygfoton att döma har diket anlagts först efter 1975, trots det hyser det ett rikt växt- och djurliv. Intressantast är förmodligen den ovanliga gröna mosaiksländan som är knuten till värdväxten vattenaloe, vilken förekommer i stor mängd i diket. Dikeskanten hyser arter som gullstånds, strandklo, kärrsilja, ängsruta och svärdsilja, och i själva diket finns förutom vattenaloe exempelvis korsandmat, dyblad, liten andmat, ålnate och sjöfräken.

Bevattningsdiket är en rik trollsländemiljö och det är viktigt att bibehålla dess kvaliteter. Grön mosaiktrollslända är fridlyst i Sverige och upptagen i habitatdirektivets bilaga 4. Hot mot värdväxten vattenaloe är exempelvis övergödning och igenväxning av konkurrerade vegetation som säv och bladvass.

Bevarandemål

- Bevattningsdiket ska ha god vattenstatus och utgöra en attraktiv livsmiljö för bland annat trollsländor. Igenväxning med hög vegetation som bladvass och säv ska inte ske.
- Vattennivån ska följa naturliga årstidsfluktuationer.
- Vattenaloe ska förekomma i riklig mängd och utmed dikeskanten ska gullstånds växa.
- Invasiva främmande arter ska inte förekomma.

Figur 21. Vattenaloe i bevattningsdiket med flicksländor i ett parningsförsök – sannolikt mörk lyrflickslända.

Åtgärder

För att bibehålla en god livsmiljö för exempelvis vattenaloe och därmed även för grön mosaikslända krävs ett visst underhåll av diket. Ett begränsat vattenuttag är förmodligen positivt då en viss cirkulation på vattnet i diket därigenom uppkommer. Det är samtidigt av största vikt att vattenuttaget inte blir så pass stort att vattenaloen hotas av för låg vattennivå. Nyttjandet av bevattningsdiket är reglerat i vattendom från Mark- och miljödomstolen, mål nr M 1740-14. Av domen framgår bland annat att rensning av bevattningskanalen ska ske på sådant sätt att värdena i kanalen kan bevaras och utvecklas, samt att underhåll endast får ske etappvis efter samråd med länsstyrelsen.

- Varsam, etappvis underhållsrensning av diket för att förhindra igenväxning, vilket sker med mer eller mindre regelbundna intervall utifrån behov. Endast en kortare sträcka med vattenaloe rensas vid varje tillfälle och säsong så att det alltid finns rikligt med vattenaloe i diket.
- Vid behov röjning av hög vegetation som riskerar utskuggning av vattenaloe.
- Bekämpning av invasiva arter vid behov.

Figur 22. Bevattningsdiket är flera meter brett och omges i öster av alskog. I dikeskanten växer bland annat svärdslija och ängsruta.

5 Friluftsliv

Förutsättningar idag

Norra Ripa sandar är beläget cirka fem kilometer väster om Åhus. Trots sitt relativt tätortsnära läge är reservatsområdet av begränsat intresse för friluftslivet. Under större delen av året betas området av nötkreatur vilket gör det mindre attraktivt för besökare som har respekt för betesdjur. Reservatsområdet lämpar sig inte heller särskilt väl för rundvandringar, picknick eller grillning, inte heller för mer specifika friluftaktiviteter som cykling, paddling och orientering. Några stigar finns inte i området och det finns inte heller anledning att anlägga några markerade slingor.

Området nyttjas idag främst av Åhus brukshundsklubb för träning och tävling avseende spårning och liknande (i fallor utan betesdjur). Granne till reservatet i norr är Älleköpingsgård med sin hästverksamhet och det är möjligt att området i någon mån nyttjas även för ridning, i så fall sannolikt mest utanför betessäsong. Området är däremot attraktivt för personer med särskilt intresse för exklusiva arter avseende exempelvis insekter, kärlväxter och buksvampar.

Reservatsområdet nås lättast med bil eller cykel. Någon specifik parkeringsplats finns inte i dagsläget utan besökare är hänvisade till att nyttja parkeringar som har upprättats för andra ändamål. Personer utan rörelsehinder kan relativt enkelt ta sig runt i reservatsområdet. För personer med rörelsehinder är det mer komplicerat, inte minst att passera de stängsel som finns inom och i gränsen till reservatet.

Mål

Det ska finnas möjlighet att under enklare former ta del av de natur- och kulturmiljövärden som området besitter. Det ska också vara lätt för personer utan rörelsehinder att passera ut och in i området.

- En angoringsplats med parkeringsmöjlighet för minst 5 bilar ska finnas.
- Två informationsskyltar med uppgifter om bland annat områdets natur och historiska bakgrund ska finnas. Den ena lämpligen i anslutningen till parkeringen, den andra vid en ingång till norra skiftet.

Åtgärder

- Parkeringsmöjlighet för minst 5 bilar tillhandahålls för reservatsbesökare söder om reservatsområdet, vid parkeringen till Folkracebanan. Avsikten är att upprätta avtal med markägaren.
- 2–5 stängselpassager anläggs så att det blir enkelt att passera ut och in i reservatet till fots. I första hand torde självstängande grindar vara aktuellt.
- En informationsskylt sätts upp vid parkeringen, alternativt vid stängselpassagen närmast parkeringen. Ytterligare en skylt sätts upp vid en ingång till norra skiftet.
- En vägvisningsskylt med texten "Naturreservat" sätts vid behov upp vid vägen mellan Ripa och Horna för att vägleda besökare till parkeringen.
- Informationsskylt, parkering och stängselpassager underhålls vid behov.

Övriga anordningar

Renhållning och sanitära anordningar

Det finns idag inga renhållnings- eller sanitära anordningar för allmänheten och det finns inte heller ett tillräckligt stort behov för att motivera de kostnader som sådana anläggningar skulle innebära.

Eldning

Eldning är inte tillåtet i naturreservatet (med undantag för användning av stormkök/friluftskök).

6 Jakt

Det finns inga inskränkningar i jakträtten inom naturreservatet. Enligt föreskrifterna för reservatet får dock inte siktgator röjas. Åtling och utfodring av vilt är inte tillåtet. Under pågående jakt ska allmänheten informeras om detta genom att skylt placeras på lämplig plats så den är väl synlig för reservatsbesökare.

7 Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsutmärkning ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar och göras så snart som möjligt efter att beslut om bildande av ett naturreservat har vunnit laga kraft. Gränsmarkeringar underhålls och förnyas vid behov. Miljövänligt material eftersträvas för gränsutmärkningsstolpar och skyltar. Stolpar av obehandlad ek bör i detta fall användas för att gynna grå ladlav.

8 Tillsyn och uppföljning

8.1 Tillsyn

Länsstyrelsen, eller den som Länsstyrelsen utser i sitt ställe, ansvarar för regelbunden tillsyn av naturreservatet.

8.2 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder

Uppföljning av bevarandemål ska ske i enlighet med de anvisningar som Naturvårdsverket utfärdar. Skötseln av naturreservatet följs upp kontinuerligt så att bevarandemål och syfte med naturreservatet uppnås. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och avrapportering av skötselåtgärder. Det är särskilt angeläget att utvecklingen av områdets rödlistade arter följs upp. Det gäller inte minst gullstånds som bör räknas regelbundet (med start 2022) för att följa hur arten svarar på de åtgärder som genomförs. Det är också viktigt att de åtgärder som genomförs dokumenteras så de blir uppföljningsbara. Dokumentation är särskilt angeläget om det skulle bli aktuellt med insådd av hotade växtarter (se avsnitt 3.2.2).

8.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare, dock kan uppföljning av bevarandemålen medföra att skötselåtgärder måste anpassas efter ny kunskap. Även målen kan behöva revideras allt eftersom ny kunskap om arter och naturtyper framkommer.

Figur 23. Trädesåkrarna i den nordligaste delen av reservatsområdet – mot väster. Sedan bilden togs har stängslet bytts ut.

9 Kostnadsansvar och prioriteringar

Skötselåtgärd	Tidpunkt	Skötsel- område	Kostnads- och åtgärdsansvarig	Prioritet (1-3)	Kommentarer
Markskötsel					
Skapa blottad sand, tex genom plöjning, harvn	Start inom 3 år, därefter löpande	1	Förvaltaren	1	Hänsyn tas till rödlistade svampar
Öka kalkhalten i "mark- ytan" genom grävning	Vid behov	1	Förvaltaren	2	I anslutning till sandstappsytor
Omstängsling	Vid behov	1	Djurhållaren/för- valtaren	2	Endast ekstolpar
Bete	Årligen	1-4	Djurhållaren	1	Nöt och/eller häst
Betesfredning eller sent betessläpp/slätter	Främst mindre ytor, vid behov	1	Förvaltaren	2	För att gynna blommande örter
Naturvårdsbränning	Vid behov	1, (2)	Förvaltaren	3	För att gynna örter
Röjning av vedväxter av igenväxningskaraktär	Start inom 3 år, därefter löpande	1-4	Förvaltaren	1	Restaureringsröjning görs i två omgångar
Slätter som alternativ till bete	Vid behov/om möjligt	2	Förvaltaren	2	Avstämning med djurhållaren
Skapa och utvidga luckor i albestånd	Start inom 5 år	3	Förvaltaren	2	Gynna äldre och flerstammiga träd
Större mängder död ved samlas i faunadepåer	Vid behov, efter röjningsåtgärder	2-4	Förvaltaren	2	Alla (grov) ved sparas inom reservatet
Skapa halvöppen gränsszon mellan SO 2-3	Start inom 5 år	2-3	Förvaltaren	2	Gynna äldre och flerstammiga träd
Återkommande röjning av restaurerade ytor	Vid behov (efter restaurering)	2-4	Förvaltaren	2	
Bevakning och skydd av gullstånds	Kontinuerligt	2, 4	Förvaltaren	2	Bortstängsling av gullstånds vid behov
Röjning av vassar, säv	Vid behov	2, 4	Förvaltaren	2	Gynna gullstånds, aloe
Etappvis rensning av bevattningsdiket	Vid behov	Gräns mellan 2-4	Förvaltaren	2	Försiktighet för att gynna vattenaloe
Anläggningar					
P-plats för minst 5 bilar	Snarast	S om SO 1	Förvaltaren	1	Avtal upprättas
Anläggande av 2-5 stängselpassager	Snarast	Vid entréer	Förvaltaren	1	Underhålls löpande
Uppsättning av 2 informationsskyltar	Snarast	Vid entréer	Förvaltaren	1	Underhålls löpande
Uppsättning av vägvisningsskylt	Om behov uppstår	Vid allmän väg	Förvaltaren / Trafikverket	3	
Uppsättning av gränsmarkering	Snarast	Hela området	Förvaltaren	1	Ekstolpar. Underhålls vid behov

10 Rödlistade arter

I nedanstående tabell förtecknas 33 av de rödlistade arter som har registrerats i Artportalen för reservatsområdet under perioden 2000–2022. Totalt har 55 rödlistade arter registrerats under perioden, varav 22 fåglar. Flertalet noterade fågelarter häckar sannolikt inte inom naturreservatet och utelämnas därför i tabellen. Storspov och fältpiplärka brukar dock häcka i eller i direkt anslutning till reservatet. Det ska också nämnas att arter som månhornsbagge och grå puckelmätare har noterats strax utanför reservatsgränsen och mycket väl kan förekomma även i reservatsområdet. Förtecknade arter anges med förkortning av hotkategori enligt Artdatabankens rödlista från 2020.³

Organismgrupp	Artnamn	Vetenskapligt namn	Hotkategori 2020
Kärlväxter 9 arter	Grådådra	<i>Alyssum alyssoides</i>	NT
	Sanddådra	<i>Camelina microcarpa</i>	VU
	Sandnejlika	<i>Dianthus arenarius</i>	VU
	Hedblomster	<i>Helichrysum arenarium</i>	VU
	Gullstånds	<i>Jacobaea paludosa</i>	VU
	Tofsäxing	<i>Koeleria glauca</i>	EN
	Sandtimotej	<i>Phleum arenarium</i>	VU
	Backtimjan	<i>Thymus serpyllum</i>	NT
	Klibbveronika	<i>Veronica triphyllos</i>	NT
Lavar 2 arter	Sydlig ladlav	<i>Calicium notarisii</i>	EN
	Grå ladlav	<i>Calicium trachylioides</i>	CR
Svampar 5 arter	Liten diskkröksvamp	<i>Disciseda candida</i>	VU
	Dvärgjordstjärna	<i>Geastrum schmidelii</i>	NT
	Stjälskröksvamp	<i>Tulostoma brumale</i>	NT
	Fransig stjälskröksvamp	<i>Tulostoma fimbriatum</i>	EN
	Grå stjälskröksvamp	<i>Tulostoma kotlabae</i>	EN
Insekter 17 arter	Svenskt namn saknas	<i>Actinoptera discoidea</i>	NT
	Ängsmetallvinge	<i>Adscita statices</i>	NT
	Dådresandbi	<i>Andrena bluethgeni</i>	EN
	Svenskt namn saknas	<i>Anotylus nitidulus</i>	NT
	Heddyngbagge	<i>Bodilopsis sordida</i>	NT
	Hedsidenbi	<i>Colletes fodiens</i>	NT
	Ribbdyngbagge	<i>Euheptaulacus sus</i>	EN
	Stäppbandbi	<i>Halictus leucaheneus</i>	EN
	Smal frölöpare	<i>Harpalus anxius</i>	NT
	Guldsmaalbi	<i>Lasioglossum aeratum</i>	NT
	Mindre purpurmätare	<i>Lythria cruentaria</i>	NT
	Åkerväddsantennmal	<i>Nemophora metallica</i>	NT
	Rakhorndyvel	<i>Onthophagus nuchicornis</i>	NT
	Svenskt namn saknas	<i>Oxytelus piceus</i>	NT
	Mellanmätare	<i>Phibalapteryx virgata</i>	NT
	Rödlätt lövmätare	<i>Scopula rubiginata</i>	NT
	Hårdyngbagge	<i>Trichonotulus scrofa</i>	VU

³ Hotkategorierna är: NT=missgynnad, VU=sårbar, EN=starkt hotad, CR=akut hotad, DD=kunskapsbrist, LC= Numera livskraftiga populationer.

11 Källor

11.1 Skriftliga källor

- Campbell, Å. 1928. *Skånska bygder under förra hälften av 1700-talet*. Uppsala
- Hanson, S-Å. 2008. *Inventering av buksvampar inom Biosfärområde Kristianstads Vattenrike, hösten och vintern 2006/2007*. Vattenriket i fokus 2008:05
- Kindström, M. 2009. *Landskapsplan för Ripa och Horna sandar. Bevarande och utveckling av natur- och kulturvärden*. Vattenriket i fokus 2009:07
- Larsson, K. 2014. *Sandmarker vid Åhus. Rödlistade arter och uppföljning av insekter 2012–13*. Vattenriket i fokus 2014:04
- Länsstyrelsen Skåne. 2017. *Bevarandeplan för Natura 2000-området Helge å SE0420307*
- Naturvårdsverket: vägledningar för naturtyper inom Natura 2000
- Olofsson, P. 2008. *Inventering av fjältpiplärka på Ripa sandar, Horna sandar samt Sännarna 2007*. Vattenriket i fokus 2008:02
- Olsson, K-A. 2005. *Ripa sandar. Inventering av kärlväxter och vegetation juni-juli 2005*. Opublicerad rapport
- Svensson, H. 2006. *Vattenrikets historiska geografi 1700–1900. Del 1: Odlingssystem och agrara reformer*. Arbetsrapport Högskolan Kristianstad
- Svensson, M. 2002. *Skog och trädmiljöer längs nedre Helgeån i Kristianstads vattenrike*. Länsstyrelsen, Skåne i utveckling 2002:1.
- Sörensson, M. 2007. *Inventering av solitära bin väster om Åhus*. Vattenriket i fokus 2007:03. Kristianstad

11.2 Kartor

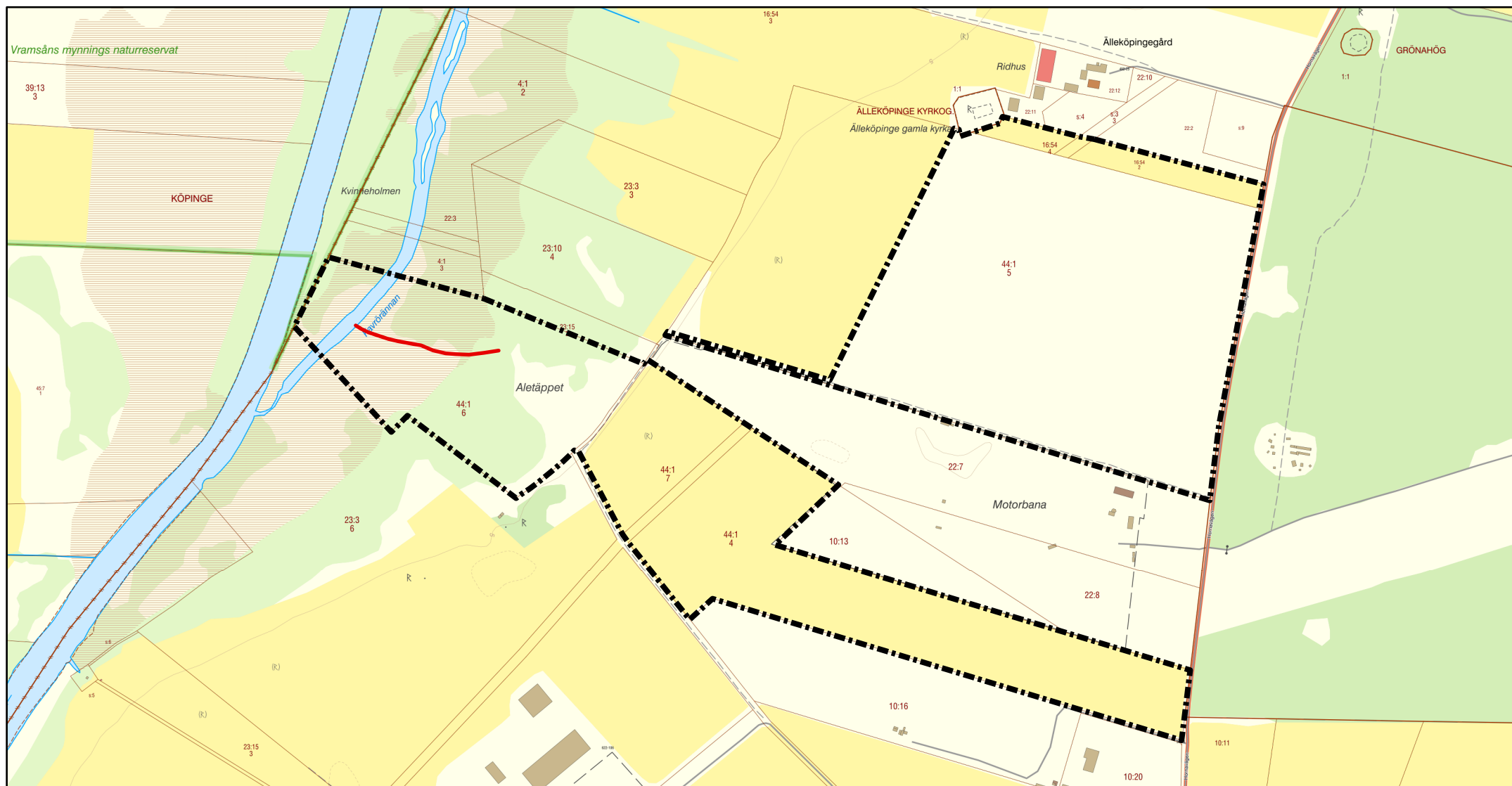
- Gerhard von Buhrmanns karta över Skåne 1687 (original på Krigsarkivet, Stockholm)
- Skånska rekognosceringskartan 1812–1820 (original på Krigsarkivet, Stockholm.)
- Storskifte, Ripa 1819, Åhus sn, Lantmäteristyrelsen K157-9:1,
- Laga skifte, Ripa 1835, Åhus sn, Lantmäteristyrelsen K157-9:2,
- Häradsekonomska kartan Kristianstads län 1932; blad 68 Ugerup, 69 Åhus, 73 Vittskövle, 74 Yngsjö

11.3 Webbplatser

- Artdatabankens artfaktablad. <http://artfakta.artdatabanken.se/>
- Artportalen www.artportalen.se
- Den virtuella floran. linnaeus.nrm.se/flora/welcome.html (för närvarande stängd för ombyggnad)
- Fornsök (fornlämningar) <https://app.raa.se/open/fornsok/>
- Lantmäteriets Arkivsök (kartor) <https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor/s/search.html>
- SGU kartgeneratören (jord- och bergarter) http://apps.sgu.se/kartgenerator/maporder_sv.html

Bilagor

1. Karta med naturreservatets avgränsning
2. Ortofoto 2020 med skötselområden

Bilaga 1. Karta med fastighetsindelning och naturreservatets avgränsning

Naturreservatet Norra Ripa sandar
Kristianstads kommun

- Bevattningsdike
- - - Reservatsgräns

0 100 200 300 Meter

Länsstyrelsen
Skåne

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Norra Ripa sandar.
Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 511-4127-2018
Skala 1:8 000
© Länsstyrelsen Skåne
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 2. Ortofoto 2020 med skötselområden

Naturreseptatet Norra Ripa sandar
Kristianstads kommun

Reservatsgräns

Gräns skötselområde (gul linje)

0 0,05 0,1 0,2 Kilometer

Länsstyrelsen
Skåne

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreseptatet Norra Ripa sandar.
Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 511-4127-2018
Skala 1:7 000
© Länsstyrelsen Skåne
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane